

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים — 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
- פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק שני — סיפור קצר
פרק שלישי — דרמה
פרק רביעי — רומאן ונובלה
פרק חמישי — שיר שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).
- הפרק הרביעי (רומאן ונובלה — 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד — 16 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-18:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-6)
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה-20 או המחצית השנייה של המאה ה-20 (שאלות 7-18) (לכל שאלה — 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פתנות פסים / משה אבן עזרא

פְּתָנוֹת פָּסִים / לְבֶשׁ הַנֶּן / וְכִסּוֹת רִקְמָה / מִדֵּי דְשָׂאוֹ,
וּמַעֲיֵל תִּשְׁבֵּץ / עֲטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵץ / הִרְאָה פְּלֹאוֹ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזֶמֶן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאָת בּוֹאוֹ –
אֵךְ לְפִנְיָהֶם / שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מִלֶּךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוֹ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עָלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְלָאוֹ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוֹ עָלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יִשָּׂא חֲטָאוֹ!

השיר מבטא חוויה של התפעמות ופליאה נוכח תופעת טבע מוכרת.
מהי תופעת הטבע, וכיצד מעוצבת בשיר החוויה שהיא מעוררת? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראה שמש / שלמה אבן-גבירול

רֵאָה שֶׁמֶשׁ לֵעֵת עָרֵב אֲדָמָה / כְּאֵלּוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמַכְסָה,
תִּפְשֹׁט פָּאֲתֵי צִפּוֹן וַיִּמִּין / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמָן תִּכְסָה,
וְאַרְץ – עֲזוּבָה אוֹתָהּ עֲרָמָה / בְּצִל הַלֵּילָה תִּלֵּין וְתַחְסָה,
וְהַשֶּׁחַק אֲזִי קָדֵר, כְּאֵלּוֹ / בְּשֶׁק עַל מוֹת יְקוֹתִיאל מְכָסָה.

בבית האחרון מתגלה לקורא כי שיר הטבע הוא גם שיר קינה.
הסבר כיצד תיאורי הטבע בשיר רומזים על גילוי זה.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְאֶטֶף דְּבָרֵי שִׁירָךְ / שלמה אבר-גבירול

לְאֶטֶף דְּבָרֵי שִׁירָךְ, דְּבוּרָה, / אֲשֶׁר קָרַנְתְּ "שְׁמַע" מִפִּיךְ יְקָרָא,
מִיַּחֲדָת וּמֵאַרְכַּת בְּ"אַחַד" / וּמִתּוֹזָת בְּזִכְרָךְ רָם וְנוֹרָא,
אֲשֶׁר נָתַן דְּבֶשׁ תַּחַת לְשׁוֹנְךָ / וְשֵׁם לָךְ לְהַדִּיף אוֹיְבֶיךָ מִרְרָה.
הֲלֹא אִם אַתָּה בְּעֵינֶיךָ קִטְנָה – / כְּבוֹדָה אַתָּה וְלָךְ מְשַׁפֵּט בְּכוֹרָה.
חֲמוּדוֹת טְהָרוֹ אוֹתָךְ, וְאֵינֶךָ / כְּשֶׁרִץ עוֹף אֲבָל צְפוּר טְהוֹרָה.

בשיר זה המשורר מתאר את הדבורה מנקודת מבט מפתיעה ולא שגרתית.
הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם על שניים מן האמצעים הרטוריים המסייעים
לתיאור הדבורה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ / חיים נחמן ביאליק

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,	הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
וְהִי לִי אִם וְאֲחוֹת,	וְהִי חֵלּוֹם – אֵךְ גַּם הוּא עֶבֶר;
וְהִי חֵיקֶךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,	עֲתָה אֵין לִי כְּלוֹם בְּעוֹלָם –
קַן-תְּפִלּוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.	אֵין לִי דְּבָר.
וּבַעַת רַחֲמִים, בֵּין-הַשְּׁמָשׁוֹת,	הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
שָׁחִי וְאֵגֶל לָךְ סוּד יְסוּרִי;	וְהִי לִי אִם וְאֲחוֹת,
אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם נְעוּרִים –	וְהִי חֵיקֶךָ מְקַלֵּט רֹאשִׁי,
הֵיכֵן נְעוּרִי?	קַן-תְּפִלּוֹתֵי הַנְּדָחוֹת.

וְעוֹד רָו אֶחָד לָךְ אֶתְּנָה:
נִפְשִׁי נִשְׁרָפָה בְּלִהְבָה;
אוֹמְרִים, אֶהְיֶה יֵשׁ בְּעוֹלָם –
מִה-זֹּאת אֶהְבָּה?

כיצד מעוצבת בשיר הפנייה של הדובר אל הנמענת?

הסבר את הקשר בין פנייה זו ובין הווידי של הדובר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפרת / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כל-העולם טובע באור ובשיר,
אוצרות חיים לא-שערתים מסביב מתרחשים,
ובמשעל הנמתח בין יער ונזיר
שנינו הולכים ומחשים.
אנו הולכים והולכים, לשבילנו אין קץ,
אפסונו שבלים, כתרוננו צפרות,
ובחניתות של-זהב יפגענו כל-עץ
ובצאלי צמרות.

בית 4 והנה נקלצה צפרת כפרח בקצה
שער מחלפתך המסווה על-המחגרת,
וכמו רמזה לי: בחור, קום שקח-לה, ודמה
אלי הצפרת!
אולם את – ההרגשת בצפרת נבי?
ההרגשת, כי גם-נפשי נתונה בשבי,
ומפרפרת ותלואה, ומצפה לישועה
במחלפתך הקלועה?

בית 2 הדמות כרוב אם עב קלה ברום עולם רפרפה?
אף גם-היא חיש הפליגה למדינת הים –
ואת-הרהורי הטור פמוה ורם
נשאה עמה לנצח על-כתפה.
ושב זהר רקיע, ושוב תכלת בלי-סוף,
את הולכת בראש ואני כרוך אחרך,
ובקמותיו המלאות השתרע הנוף,
והפל בהיר בו כמו בעיניך.

בית 5 ובעיניך שוב אציץ ואבקש שם תשובה –
וכבתחלה הן צבועות, שתי יוני החן;
מה-לי צניעות עיניך – ומחלפתך משובה,
היא אומרת לי: הן!
מהרי, מהרי, אחותי, נבואה הניצרה,
תחת חפת אשך לך כל-נפשי אפיקה,
ואת-כל-אהבתי התלויה בשערה
נמית שנינו בנשיקה.

בית 3 רגע אחד לי נדמה: ביצר הלז,
המאפיל ומשיב צנתו עלינו,
גנוז מטמון מסתרים, המשמר מאז
ומעולם לשנינו –
פתאם רחפה הקמה – ומפה אלי-פה
עבר רטט קרנים על-פני האוקינוס.
הו, מי השליג עלינו – ובשפע פנה,
חיל צפרות לבנות?

השיר חושף את היחס המורכב של הדובר כלפי אהובתו.

הסבר והדגם כיצד יחס מורכב זה בא לידי ביטוי בשניים מן הבתים בשיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

בית 1	עם דמדומי החמה אל-החלון נא-גשי ועלי התרפקי, לפתי היטב צנארי, שימי ראשך על-ראשי – וכה עמי תדפקי.	בית 4	הם האיים הרחוקים, העולמות הנבזים זו בחלומות ראינום; שעשנו לגרים תחת כל-השמים, וחיינו – לגיהנום.
בית 2	ומחשקים ודבקים, אל-הזהר הנורא דומם נשא עינינו; ושלחנו לחפשי על-פני ימי האוהה כל-הרהורי לבנו.	בית 5	המה איי-הזהב זו צמאנו אליהם כאל ארץ מולדת; שכל-כוכבי הליל רמזו לנו עליהם באור קרן רועדת.
בית 3	והתנשאו למרום ביעף שוקק פיונים, ובמרחק נפליגו, יאבדו; ועל-פני רכסי ארזמן, איי-זהר אדמונים, ביעף דומם ירדו.	בית 6	ועליהם נשארנו בלי-רע ועמית פשני פרחים בצייה; פשני אבדים המבקשים אבדה עולמית על-פני ארץ נכריה.

תאר את המתח הנבנה בשיר בין חלום להגשמתו, והסבר כיצד שתיים מן התמונות בשיר בונות
מתח זה.

/המשך בעמוד 6/

שירת המאה ה־20

שירת המחצית הראשונה של המאה ה־20

שירי נתן אלתרמן

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

ירח / נתן אלתרמן

גם למראה נושן יש רגע של הלדת.
שמים בלי צפור
זרים ומבצרים.
בליקת הסהור מול חלונה עומדת
עיר טבולה בבכי הצרצרים.

ובראותה כי דרך עוד צופה אל הלק
והירח
על כידון הברוש
אתה אומר – אלי, העוד ישנם כל אלה?
העוד מתר בלחש בשלומם לדרש?

מאגמיהם המים נבטים אלינו.
שוקט העץ
באדם עגילים.
לעד לא תעקר ממני, אלהינו,
תוגת צעצועיה הגדולים.

תאר והסבר את התגובה של המשורר לנוכח המראות הנגלים לו.
כיצד תגובה זו מעוצבת בשיר? בסס את דבריך על שתיים מדרכי העיצוב שבו.

8. לפניך שיר מאת נתן אלתרמן, הפותח במילים "עוד אבוא אל ספך".

קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

עוד אבוא אל ספך בשפתיים כבות.
עוד אצניח אליך ידיים.
עוד אמר לך את כל המלים הטובות,
שישנן,
שישנן עדיו.

כי ביתך העני כה חשך לעת ליל
ועצוב בו ודאי לאין סוף.
וחיי שכרעו בלי הגיע אליה,
הסגרו לחוצות ולתף.

אך פתאם את נוגעת ביד מבהיקה.
את פולחת כזכר נשכח.
הדממה שבלב, בין דפיקה לדפיקה,
הדממה הזאת
היא שלך.

היחס של הדובר כלפי הנמענת בשיר מתאפיין בריחוק ובקרבה כאחד.
כיצד הריחוק והקרבה באים לידי ביטוי בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריה.

ליל קיץ / נתן אלתרמן

בית 1 דומיה במרחבים שורקת.
בהק הספין בעין החתולים.
לילה. כמה לילה! בשמים שקט.
כוכבים בחתולים.

בית 2 זמן רחב, רחב. הלב צלצל אלפים.
טל, כמו פגישה, את הריסים הצעיר.
במגלב זהב פנס מפיל אפים
עבדים שחרים לרחב הרציר.

בית 3 רוח קיץ שטה. עמומה. רוגשת.
על כתפי גנים שפתיה נשפכות.
רע ירקרק. תסיסת אורות וחשד.
רתיחת מטמון בקצף השחר.

בית 4 והרחק לגבה, בנהימה מרעבת,
עיר אשר עיניה זהב מצפות,
מתאדה בזעם, בתימרות האבן,
של המגדלים והכפות.

שיר זה מדבר על ליל קיץ רגיל ושגרתי שנהפך ללילה מיוחד ומופלא.
הסבר והדגם קביעה זו על פי שניים מן הבתים בשיר.

10. לפניך הבית הראשון ושני הבתים המסיימים מתוך "שיר משמר", מאת נתן אלתרמן.

קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

מתוך: שיר משמר / נתן אלתרמן

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, כְּחֹךְ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ,
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ,
מְקִיר גּוֹפֵל, מִגַּג גְּדֹלָק, מִצֵּל חֹשֶׁךְ,
מֵאֲבֹן קָלֵעַ, מִסִּכִּין, מֵאֲפָרָיִם.
שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ מִן הַשּׁוֹרֶף, מִן הַחֹתֶךָ,
מִן הַסְמוּךְ כִּמּוֹ עֶפֶר וְכִמּוֹ שָׁמַיִם,
מִן הַדּוֹמֵם, מִן הַמְחַכֶּה וְהַמּוֹשֶׁה,
וְהַמְמִית כְּמִי-בְּאֵר וְאֵשׁ-כִּירִים.
נִפְשֶׁךָ שְׁמָרִי וּבִינְתֶךָ, שְׁעַר-רֹאשֶׁךָ,
עוֹרֶךָ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ.
[...]

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, לִבֶּךָ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ,
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ,
אוֹלֵי הָאֶשֶׁר בָּךְ שׁוֹכֵן וְהוּא דְּבִשֶׁךָ,
דְּבִשֶׁךָ הֶחֱם כְּדָמִי לִבֶּךָ וְדַמְעוֹתֶיךָ,
דְּבִשֶׁךָ הֶחֱם וְהִתְכַּבֵּד וְהִחֲשֶׁךְ –
הָעֶרֶב בָּא. יָפֹה מִמֶּנּוּ אֵין בִּינְתִים.
הָעֶרֶב בָּא. הוּא כָּבֵד הִחְלִיף אֶת הַשָּׁמַיִם.

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, הֲלֹא טוֹבוֹת צוּפֵן הָעֶרֶב
וְרֵק עוֹד אֵין לְדַעַת בְּיַד מִי וְאֵיךְ.
הֲלֹא הָרוּחַ, שְׁאִינָה מְדַבֶּרֶת,
לֹא לְחָם רִכּוֹת גּוֹנֶעַת בְּכַתְפֶּךָ.
בְּאוֹר יָרֵחַ וְחֹשֶׁמֶל הָעִיר מוֹאֲרֶת.
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ.

בבתים שלפניך יש קריאות אזהרה מפני סכנות שונות, ונאמרים בהם גם דברי עידוד ונחמה.

הסבר קביעה זו, והדגם את דבריך.

שירת המחצית השנייה של המאה ה-20

זהויות

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר פטרויטי / רוני סומק

אני עיראקי-פיג'מה, אשתי רומניה
והבת שלנו היא הגנב מבגדאד.
אמא שלי ממשיכה להרתיח את הפרת והחדקל,
אחותי למדה להכין פירושקי מאמו הרוסיה
5 של בעלה.
החבר שלנו, מרוקו-ספיו, תוקע מזלג
מפלדה אנגלית בדג שנולד בחופי נורבגיה.
כלנו פועלים מפטרים שהורדו מפגומי המגדל
שרצינו לבנות בבבל.
10 כלנו חניותות חלדות שדון קישוט העיף
על טחנות הרוח.
כלנו עדן יורים בכוכבים מסנוורי עינים
רגע לפני שהם נבלעים
בשביל החלב.

כיצד הנושא "זהויות" בא לידי ביטוי בכל אחד משני חלקי השיר (שורות 1-7 ושורות 8-14)?
הסבר והדגם את דברך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַדְּבָרוֹת / נִידָאָה ח'ורִי

הַפֶּל בְּנִגּוּד
אָמַא אֶל תִּלְדֵּי אוֹתִי
אֶל תִּלְדֵּי אוֹתִי זָכָר
הַזְכָּרִים בְּאַרְצִי בְּנֵי עֲקָדָה
יֹרְדִים לְמַעַמְקֵי הַשָּׂכּוֹל
עוֹלִים לְגִבְעָה
אֶל תִּלְדֵּי אוֹתִי אֲמִי
אֶל תִּלְדֵּי
וְאִם בְּכָל זֹאת תִּרְצִי
הוֹלִידֵנִי בֵּית
לְפָחוֹת
אֲחִיָּה אֵיכָשָׁהוּ
בְּכָל הַנִּגְזָרוֹת
מִמֵּין נִקְבָּה
אֲחִיָּה
אִשָּׁה, מְשֻׁרָתָה, שְׂפָתָה אוֹלִי
עֲלָמָה עֲמָלָה,
לֹא מְשֻׁנָּה מֶה
הָעֶקֶר הוֹלִידֵנִי
לֹא-זָכָר.

השיר פותח במילים "הפל בנגוד".

הסבר את התרומה של הכרזה זו להבנת המשמעות של השיר.

מה זאת אהבה?

13 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בעיות אישיות / דוד אבידן

כִּי מֵרֵב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ לֹא יִכְלֹתִי לֹמַר לָךְ.
לֹא יִכְלֹתִי לֹמַר לָךְ מֵרֵב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
מֵרֵב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
עַד שֶׁבָּאוּ יָמִים אֲחֵרִים וַיִּכְלֹתִי לֹמַר לָךְ.
יִכְלֹתִי לֹמַר לָךְ מִשּׁוֹם שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
מִשּׁוֹם שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
הַעֲצִים לְבָלְבוּ בִּירֵק וְהַשֶּׁמֶשׁ הִלְכָה וְהַשְׁחִירָה.
וּכְכֹל שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ הִיא הַשְׁחִירָה יוֹתֵר.
רְחוּקָה. נְכוֹנָה לְזוּיָק. כְּמוֹ זֶן מְסִים שֶׁל פְּנִיתֵר.
(בְּאַמֶּת רַק פְּנִיתֵר הִיא הַזִּכִּירָה.)
וְאִזּוּ בָּאוּ הָעִירָה.
חֲבֻצֶלֶת אוֹתִי הַפִּירָה.
וּבִבְקָר אוֹתִי הָעִירָה.
וּבְכִלְזֹאת אֶהֱבֵתִי אוֹתָךְ.
בָּא הָאוֹר הַסּוֹפִי וְסִלַּק כָּל־סֶפֶק וְהוֹתִיר
רַק אֶת בֵּית־הַקּוֹלָנוֹעַ לְבֶן וְלוֹהֵט בַּשֶּׁמֶשׁ.
וּמִי שֵׁישׁ לוֹ עֵדִין מֶה לְהַסְתִּיר
בֶּל יֵרָאֶה בַּשֶּׁמֶשׁ.
וּמִי שְׁאוּהֵב בֶּל יַעֲלֶה לָעִיר.

הסבר את הקשר בין שלוש השורות המסיימות את השיר ובין סיפור האהבה המתואר בו.

הדגם את דבריך.

14. לפניך שיר 7 מתוך מחזור השירים: "שרטוטים תל אביביים" (המתחיל במילים "ולמה היא נושכת

את שפתיה"), מאת מאיר ויזילטיר. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

ולמה היא נושכת את שפתיה
ולמה היא לוטשת את עינה
בזמן שהיא הולכת מחבבת
עם הבחור שמחבק אותה

ולמה היא שולחת את ידיה
כאלו ממשמששת באויר
כאלו יש בפתור שאם תלחץ בו
יפתח השער אל העיר

כאלו שהעיר באמת צופנת
סודות וממתקים נעלמים
כאלו שיש בחורים כאלה
אך יש גם סוג אחר יש עלמים

ולמה היא נושמת את שדיה
ולמה היא בולעת את רקה
כאלו היא חושבת שהפסידה
את המנה האחרונה המתוקה

ולמה היא הולכת מחבבת
עם הבחור שמחבק אותה
בזמן שהיא נושכת את שפתיה
בזמן שהיא לוטשת את עינה

השיר מתאר זוג מחובק, ועם זה אפשר לומר שהוא שיר אנטי רומנטי.

דון בטענה זו. בתשובתך התבסס על דוגמאות מן השיר.

לחיות בארץ-ישראל

15 . קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם / רחל חלפי

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם
צָלְלָה לְתוֹךְ הַהִיסְטוֹרִיָּה

הַהִיסְטוֹרִיָּה הִיְתָה קִשָּׁה וְהִיא גְדֵלָה סְנַפִּירִים
לֹא הָיָה לָהּ אֲוִיר וְהִיא זִמְמָה
זִמִּים חוֹתֶרֶת וְחוֹתֶרֶת זָכְרוֹן

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם יֵשׁ לָהּ
בְּגָד יָם עָשׂוּי אִידִישׁ
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מִתְּפַלֶּשֶׁת
בְּחוֹף־אֲבָנִים בְּלָדִינוּ
פּוֹחֶדֶת מְעֵלִית פָּנֵי הַמַּיִם בְּעֶרְבִית
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם אֵין לָהּ
יָם בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם
יֵשׁ לָהּ הִיסְטוֹרִיָּה
יְהוּדִית
וְהִיא מַחְזִיקָה
מַחְזִיקָה רֹאשָׁה מְעַל
פָּנֵי הַמַּיִם

כיצד מעוצבת "דמותה" של ירושלים בשיר כולו?
הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

חזון אילון / אגי משעול

ובחלומי וארא את מגדל עזריאלי נוטה ימינה
כמט לנפל

והיה דבר אדני אלי בלה-גרדיה, אדר, תו
שין נון טית בנסעי מקרם צפונה.

בהלכה נגלה לי שנית וביתר שאת הימין
בוהק בלו בשמש במראת הצד
והיה כעץ ברוח מתנווד
כטורה נטויה על העיר ועל החלומים החרשים
שסבבה, אוי משוטטי קניון, מפטמי יטבתה
השובעים בחלונות הראנה —

בשלישית נשאני חלומי לרחוב החרש
רחוב הלבנים והחרמר, משם ראיתי שוב בתקריב
מתנוסס נורא הוד, אין זאת כי ירד אלהים בכר לראות
את החלונות המחקים את שמיו.

והרוח מצליף במגדל לבקעו ומראהו
בקלף ה"מגדל" בתפיסת הטארוט,
קדרו העבים על ראשו בקרסו על קבוץ גליות
עודי נשאת אל קומת הגג לפועלים הזרים שם
חיל ורעדה אחזוני פיזומטי אנו נסים אל הקללות מן הפחד
כי נבללה פבר שפתנו ונפץ לכל עבר, אוי מה שיגרתני
חלומים חרשים במגדלי השלום
הילילו הילילו.

כיצד מעוצב מוטיב המגדל בשיר? הסבר את התרומה של הופעותיו השונות להבנת המשמעות של השיר.

שירים בעקבות השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טיוטת הסכם לשלומים / דן פגיס

טוב טוב, אֲדוֹנִים הַזֹּעֲקִים חָמָס פְּתִמִּיד,
בְּעֲלִי-גַם טוֹרְדָנִים,
שָׁקֵט!
הַכֹּל יִחְזֹר לְמִקוֹמוֹ,
סְעִיף אַחֵר סְעִיף. 5
הַצֶּעֱקָה אֶל תוֹךְ הַגֶּרוֹן.
שְׁנֵי הַזָּהָב אֶל הַלֶּסֶת.
הַפֶּחַד.
הַעֲשׂוֹן אֶל אַרְבוֹת הַפֶּחַ וְהַלֵּאָה וּפְנִימָה
אֶל חֵלֶל עֲצָמוֹת, 10
וּכְבֹּר תִּקְרְמוּ עוֹר נְגִידִים וְתַחֲיוּ,
הִנֵּה עֲדִין תַּחֲיוּ לָכֶם,
יוֹשְׁבִים בְּסֻלּוֹן, קוֹרְאִים עֲתוֹן עָרֵב.
הִנֵּה הַנֶּכֶם! הַכֹּל בְּעוֹד מוֹעֵד.
וְאַשֶּׁר לְכּוֹכֵב הַצָּהָב: מִיָּד יִתְּלַשׁ 15
מֵעַל הַחֲזָה
וַיִּהְגֵּר
לְשָׁמַיִם.

בשורות 4-5 בשיר נאמר:

הַכֹּל יִחְזֹר לְמִקוֹמוֹ,

סְעִיף אַחֵר סְעִיף.

הסבר, על פי המשך השיר, את האירוניה המובעת בדברים אלה.

מהי התרומה של אירוניה זו לבניית המשמעות של השיר? הסבר את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד

בכרסה ומעינת בספר אפור / מאיר ויזילטיר

היא מדפדפת, דוידים ערמים
רצים ערמים ורזים פלפף,
וגם דודות עם הטוסיק בחוץ
ואנשים בפיד'מות כמו בתיאטרון
ומגני'דוד מבד.
וכלם פלפף מלערים ורזים,
ועינים גדולות כמו לעופות.

זה נורא משנה וכלפף אפר. ואילנה יש לה עפרונות אדמים
וכחלים וירקים וצהבים וורדים.
אז היא הולכת לחדר שלה
ומביאה את כל העפרונות היפים
ומצירת בחשק גדול
לכלם משקפים ופרצופים מצחיקים.
וביחוד לילד הקרח הקרזה
היא עושה לו שפם ענקי אדם כזה
ובסוף השפם עומדת צפור.

בשיר זה תמימות משולבת במציאות אכזרית.

כיצד שילוב זה בא לידי ביטוי בשיר? הסבר את תרומתו לבניית המשמעות של השיר.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 19-21 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

19. אירועים בסיפור ומפגשים בין דמויות חושפים פנים שונות באישיותה של הדמות המרכזית. הסבר והדגם קביעה זו על פי סיפור מאת עגנון שלמדת.

20. סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון ובלי "אח קטן" מאת רונית מטלון), סיפורים מתורגמים

תחושות של קיפוח, כישלון, חרדה ואכזבה באים לידי ביטוי בסיפורים קצרים רבים. הסבר כיצד תחושות כאלה באות לידי ביטוי בסיפור קצר שלמדת, וכיצד מתמודדת אתן דמות מרכזית בסיפור.

"אח קטן" / רונית מטלון

21. הבית הוא מוטיב מרכזי בסיפור זה. תאר את הופעותיו השונות של מוטיב זה בסיפור, והסבר את המשמעויות הסמליות שלו. הדגם את דבריך.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 22-30 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך", "טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר"

"מקבת", "אותלו"

22. הסבר מהי הידיעה שהגיבור הטרגי מגיע אליה בטרגדיה שלמדת, ובאיזה שלב בעלילת הטרגדיה

הוא מגיע אליה.

מה אפשר ללמוד מידיעה זו על טבע האדם? נמק והדגם את דבריך.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

"אנטיגונה"

23. הסבר את הגורמים שבגללם אנטיגונה וקריאון לא הגיעו לפשרה ביניהם. הדגם את דבריך.

אילו קריאון ואנטיגונה היו מגיעים לפשרה, האם עדיין היה המחזה שייך לסוגה "טרגדיה"?

נמק את דבריך.

"אדיפוס המלך"

24. תאר שתי פגישות של אדיפוס עם דמויות אחרות במחזה, והסבר מה מלמדות הפגישות שתיארת

על דמותו של אדיפוס ועל התהליך שחל בו.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

"המלט"

25. במרכז הטרגדיה "המלט" עומדים הספקות. לפעמים אלו ספקותיו של המלט, לפעמים של

דמויות אחרות בטרגדיה. (על פי רות נבו)

הסבר והדגם דברים אלה על פי עלילת המחזה.

"המלך ליר"

26. האבהות עומדת במרכז הטרגדיה "המלך ליר".

הסבר והדגם כיצד האבהות באה לידי ביטוי במחזה. בסס את דבריך על דמותו של המלך ליר ועל דמותו של גלוסטר.

"מקבת"

27. לאורך המחזה דמותו של מקבת מתפתחת ומשתנה לעיני הצופה.

הסבר והדגם קביעה זו. בסס את תשובתך על שני מונולוגים א על שתי תמונות א על תמונה ומונולוג מן המחזה.

האם היחס של הקהל כלפי מקבת משתנה בעקבות השינויים בדמותו? נמק והדגם את דבריך.

"אותלו"

28. תאר נקודות של כוח ונקודות של חולשה בדמותו של אותלו, והסבר כיצד השילוב

בין כוח לחולשה מניע את העלילה הטרגית של המחזה.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

29. האם המשפחה ו/או הקהילה במחזה המודרני שלמדת הן מקור לכוח ולהגנה או גורם מחליש ואף

הרסני? נמק והדגם את דבריך.

30. דמויות המשנה במחזה ממלאות תפקידים כמו הנעת העלילה, הארת הדמויות המרכזיות במחזה

והבלטת סוגיות מרכזיות בו.

בחר בשתיים מדמויות המשנה במחזה המודרני שלמדת, תאר אותן, והסבר את תפקידיהן במחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מן השאלות 31-35 (28 נקודות).

שים לב: על שאלות 31-32 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 35.

31. ביצירות רבות הגיבור ניצב לפני "רגע האמת" או לפני "מקרה מבחן", וכך נחשפים כוחות הנפש שלו, תכונותיו, יחסיו עם הזולת ועוד.

בחר ב"רגע" כזה (או "ברגעים" כאלה) ברומאן או בנובלה שלמדת (כולל "בדמי ימיה" ו"הזקן והים"), תאר אותו, והסבר מדוע לדעתך זהו רגע של אמת או מקרה מבחן. מה אפשר ללמוד על דמות הגיבור מ"רגע" זה? הסבר והדגם את דברך.

32. יצירות רבות מתארות קשיים ומכשולים ביצירת קשרים בין אדם לזולתו.

קשיים אלה חושפים גם את עולמן הפנימי של הדמויות.

הסבר והדגם קביעה זו על פי אחת ממערכות היחסים ברומאן או בנובלה שלמדת (בלי "בדמי ימיה" ו"הזקן והים").

בדמי ימיה / שמואל יוסף עגנון

33. חלומות, סמלים ומוטיבים הם אמצעים התורמים לבניית משמעות הנובלה "בדמי ימיה".

בחר בשניים מאמצעים אלה. הבא מן הנובלה דוגמה לכל אחד מהם, תאר אותם, והסבר את תרומתם לבניית משמעותה.

הזקן והים / ארנסט המינגווי

34. לפניך הרהוריו של סנטיאגו. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

אתה הורג אותי, דג, הזקן הרהר. אבל זו זכותך. מעודי לא ראיתי דג גדול ממך או

יפה ממך או רגוע ואצילי ממך, אחי. קדימה, תהרוג אותי. לא אכפת לי מי יהרוג את מי.

(תרגום: אלון אלטרס)

פֶּרֶשׁ הרהורים אלה של הזקן, וכתוב באיזה הקשר הם נמסרים בנובלה.

הסבר כיצד הם מאירים את דמותו של הזקן ואת משמעות המאבק בינו ובין הדג.

35. שים לב: על שאלה 35 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים,
התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה,
המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם,
אור באוגוסט, הדבר

כיצד מעוצבים ניגודים (למשל בין השקפות עולם, בין דמויות, בין מצבים נפשיים) ברומאן שלמדת?
הסבר את התרומה של הניגודים שכתבת עליהם לבניית המשמעות של הרומאן.

/המשך בעמוד 23/

פרק חמישי — שיר שלא נלמד

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 36 (16 נקודות).

36. לפניך השיר "איש עם פלאפון", מאת ינאי ישראלי*.
קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

איש עם פלאפון / ינאי ישראלי

איש מחזיק פלאפון בידו.
הוא לא אומר סלולרי,
הוא גם לא אומר סקס.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא לא שמע על התחדשות המלים בשפה כתאי גוף מתים.
הוא מחזיק בידו פלאפון כדי לא להיות לבד,
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות לבד
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות זמין.
איש מחזיק פלאפון, ואצבעותיו
עוברות על הזכרון כמו על גוף של אשה כמו על גבל קרוע
מבלבלות בין שמות, דמויים, מקומות.
איש מחזיק בידו פלאפון כדי להראות מוגן.
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש מוגן,
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש פחות לא-מוגן.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא מחזיק בידו את הפלאפון.
הוא מחזיק, ומחשבותיו תועות סביבו כמוזיקה
לא מזהה, מחפשות גוף
להכנס אם אם אם

* ינאי ישראלי — משורר, יליד 1981. ספרו מות מטע האגס, יצא לאור ב-2007.

- א. הסבר והדגם כיצד ה"איש עם פלאפון" מאופיין בשיר זה.
בתשובתך התייחס גם לשניים מן האמצעים הרטוריים בשיר המסייעים לאפיין אותו.
(10 נקודות)
- ב. מה משתמע מאפיון זה בנוגע לתקשורת בחברה המודרנית? הסבר והדגם את דברך.
(6 נקודות)

בהצלחה!